

ARBETSPROV

AI-kunnighet i tre nivåer

Arbetsprov för manus, scenariodesign, prototyp, test och SCORM-planering

Jag visar här hur jag skulle omsätta ett uppdrag om AI-kunnighet till tre målgruppsanpassade utbildningsnivåer, scenariobaserade prototyper, test och ett kontrollerat produktionsbeslut. Fokus ligger på säkra handlingar i arbetet, inte bara genomförd kurs.

1 Förstå	2 Avgränsa	3 Välja	4 Prototypa	5 Testa	6 Följa upp
-------------	---------------	------------	----------------	------------	----------------

STATUS Demonstrationsprototyp. Juridiskt innehåll, kundens AI-miljö, SCORM-krav och acceptanskriterier ska verifieras före produktion.

Jens Bjare

AI-kunnighet | Learning Architecture | Digital Learning Production

ÖVERSIKT

Vad arbetsprovet visar

Materialet visar hur jag skulle omsätta en tydlig beställning till tre sammanhängande men olika utbildningsnivåer. Jag avgränsar innehållet, definierar observerbara beteenden och testar en liten version innan manus, media och SCORM-paket produceras fullt ut.

Min utgångspunkt

Enligt gällande artikel 4 ska leverantörer och tillhandahållare av AI-system vidta åtgärder som främjar AI-kunnighet, anpassat efter bland annat kunskap, erfarenhet och användningskontext. De tre nivåerna är uppdragets pedagogiska segmentering, inte en kategorisering som föreskrivs av lagen.

Arbetsflöde med beslutspunkter

G0 Uppdrag	G1 Diagnos	G2 Val	G3 Prototyp	G4 Produktion	G5 Effekt
---------------	---------------	-----------	----------------	------------------	--------------

Materialpaket och läsordning

Del	Roll i materialpaketet
PowerPoint	Överblick för alla mottagare. Sammanfattar behov, målgrupper, lösning, test, leveransavgränsning och beslut.
Word	Fördjupning för den som vill bedöma resonemang, effektlogik, metod, kvalitet och nästa beslut.
Excel	Redigerbar lärarkitektur för tre nivåer, scenarioprototyper, testprotokoll och beslutssammanställning.

Avgränsning

Caset är illustrativt och anonymiserat. Det redovisar inga kundresultat. Juridiska formuleringar, systemnamn, verksamhetsexempel och tröskelvärden ska sakgranskas i det aktuella uppdraget. Rättslig källgrund, kontrollerad 19 oktober 2026: förordning (EU) 2026/1744, artikel 4, samt EU-kommissionens Q&A om AI-kunnighet. Kundens sakkunniga godkänner slutlig tolkning.

STEG 1

Demonstrationscase och avgränsning

Demonstrationscaset följer uppdragets tre nivåer: grundnivå för alla medarbetare, fördjupning för aktiva AI-användare och en nivå för beslutsfattare. Grupperna möter olika risker och beslutssituationer men delar en gemensam grund i ansvarsfull, säker och dokumenterad AI-användning.

Tre målgrupper och kritiska situationer

Målgrupp	Kritisk situation	Preliminärt önskat beteende
Alla medarbetare	Ett AI-verktyg föreslås för en vardagsuppgift där informationens känslighet och svarets kvalitet måste bedömas.	Använder endast godkända verktyg, skyddar information, granskar resultatet och söker stöd vid osäkerhet.
Aktiva AI-användare	Ett nytt användningsfall ska provas med verksamhetsdata och kan påverka andra personers beslut eller rättigheter.	Bedömer syfte, data, risk, mänsklig kontroll och dokumentationsbehov före användning.
Beslutsfattare	En AI-lösning föreslås för införande men riskklassificering, ansvar och uppföljning är ofullständiga.	Begär tillräckligt beslutsunderlag, sätter villkor och stoppar eller eskalerar när riskerna inte är hanterade.

Gemensam prestationslogik

När AI används ska personen kunna känna igen en risksignal, kontrollera vad som gäller, välja ett säkert nästa steg och dokumentera eller eskalera vid behov. Scenarierna varierar graden av användning, påverkan och beslutsansvar mellan de tre nivåerna.

Frågor som avgör lösningen

- Vilka AI-system och användningsfall finns faktiskt i verksamheten?
- Vilken information får respektive målgrupp använda och i vilka godkända verktyg?
- Vilka situationer kräver mänsklig kontroll, dokumentation, stopp eller eskalering?
- Vilka observerbara handlingar ska visa att AI-kunnigheten används i arbetet?

BESLUT G1 Fortsätt till lösningsval först när den kritiska situationen och de viktigaste hindren har verifierats.

STEG 2

Effektlogik och kritiska förmågor

Den preliminära effektlogiken gör det möjligt att granska om scenarierna för de tre målgrupperna har en tydlig koppling till beteende och resultat. Den är en arbetshypotes, inte ett påstående om redan uppnådd effekt.

Önskat tillstånd

Organisationens medarbetare, aktiva AI-användare och beslutsfattare kan använda och styra AI på en nivå som motsvarar deras användning, riskexponering och ansvar.

Fyra resultat som behöver bli sanna

Resultat	Indikator	Risk om det saknas
Säkrare användning	Fler korrekta val i realistiska AI-situationer	Genomförd kurs utan säkrare beteende
Rätt nivå	Innehåll och övning motsvarar användning och ansvar	För ytligt för vissa och för tungt för andra
Spårbar leverans	SCORM-status, testresultat och version kan följas	Otydlig genomförande- och versionshistorik
Förvaltning	Ändringar i regelverk, verktyg eller policy utlöser granskning	Inaktuellt innehåll och felaktiga råd

Sex kritiska förmågor

Förmåga	Vi måste kunna	Vi måste ha
AI-grund	Förstå möjligheter, begränsningar och ansvar	Godkända begrepp, policy och verksamhetsexempel
Data och säkerhet	Skydda personuppgifter och konfidentiell information	Tydliga regler för verktyg, data och incidenter
Riskbedömning	Känna igen förbjuden, hög eller annan relevant risk	Sakgranskade exempel och eskaleringsväg
Mänsklig kontroll	Granska resultat och behålla ansvar för beslut	Kontrollpunkter, loggning och arbetsstöd
Test och mätning	Pröva förståelse, handling och överföring	Frågebank, scenariorresultat och beslutströsklar
Förvaltning	Hålla innehållet korrekt över tid	Version, granskning, SCORM-test och ändringstriggers

STEG 3

Designstudio från problem till Lösningsval

Jag använder designstudio för att koppla uppdragets krav till verkliga AI-situationer, målgruppsnivå, önskat beteende, juridiskt innehåll och tekniska leveranskrav. Den gör öppna frågor synliga före manus och produktion.

Veta göra uppnå

Nivå	Preliminärt mål	Hur det kan provas
VETA	Förstå AI:s möjligheter och begränsningar, centrala risker samt vad regelverk och intern policy kräver.	Minst tio frågor per nivå, 80 procent för godkänt och möjlighet till omprov.
GÖRA	Välja godkänt verktyg, skydda information, granska resultat samt dokumentera eller eskalera.	Realistiskt scenario med återkoppling och en varierad tillämpningsuppgift.
UPPNÅ	Minska osäker AI-användning och förbättra kvaliteten i AI-relaterade beslut.	Testdata, incident- eller avvikelsemönster och riktad uppföljning över tid.

Alternativ före beslut

Alternativ	När det passar	Vad som behöver testas
Kort information	När behovet främst är att känna igen en förändring	Kan målgruppen förklara vad som ändrats?
Scenarioövning	När medarbetaren behöver bedöma och välja i kontext	Blir beslutet rätt när situationen varierar?
Arbetsstöd	När information får finnas nära arbetsmomentet	Hittas rätt stöd tillräckligt snabbt?
Process eller system	När flödet skapar felet	Kan hindret tas bort utan mer träning?
Ingen ny insats	När relevant gap saknas eller befintligt stöd räcker	Vad utlöser en ny bedömning?

Första designhypotes

Om de tre nivåerna delar en kort gemensam grund men får olika scenarier, återkoppling och arbetsstöd, förväntar vi oss bättre tillämpning än om alla får samma kurs. Hypotesen provas med representanter från varje målgrupp före full SCORM-produktion.

STEG 4

Prototyp för scenario och arbetsstöd

Prototypen är medvetet enkel. Den ska pröva om situationen känns relevant, om deltagaren förstår beslutet och om arbetsstödet hjälper utan att ge bort svaret.

Gemensamt scenarioflöde

Moment	Vad deltagaren möter	Vad vi observerar
1 Signal	En vanlig arbetssituation innehåller en signal om data, risk, transparens eller mänsklig kontroll.	Känner personen igen att ett aktivt beslut behövs?
2 Val	Personen väljer mellan flera rimliga handlingsvägar och får använda det stöd som finns i arbetet.	Vilket val görs och vilken information används?
3 Konsekvens	Prototypen visar följden för kvalitet, tid och ansvar.	Förstår personen varför valet fungerar eller brister?
4 Ny variation	Samma princip prövas i ett ärende där en viktig detalj har ändrats.	Kan personen överföra principen utan att bara minnas svaret?

Tre scenariospår

Målgrupp	Beslutspunkt	Konsekvens att synliggöra
Alla medarbetare · AI-GR-01	Klistra in material i ett AI-verktyg, avidentifiera och använda godkänt stöd eller avstå och fråga.	Informationsskydd, källkontroll och eget ansvar för resultatet.
Aktiva AI-användare · AI-AK-01	Starta piloten direkt, göra en strukturerad riskkontroll eller lämna användningsfallet utan åtgärd.	Dataskydd, risknivå, dokumentation och mänsklig kontroll.
Beslutsfattare · AI-BE-01	Godkänna införande, villkora en avgränsad pilot eller stoppa och eskalera.	Ansvar, regelefterlevnad, transparens och uppföljningsbar effekt.

Avsett svar är inte alltid samma alternativ. Sakkunnig och målgrupp verifierar vad som är ett gott beslut, vilka undantag som gäller och vilken återkoppling som är rimlig.

Arbetsstöd i fem steg

1 Känn igen	2 Kontrollera	3 Välj	4 Dokumentera	5 Eskalera
----------------	------------------	-----------	------------------	---------------

FAKTISK STATUS Prototypspecifikation. Inte juridiskt sakgranskad, användartestad, SCORM-producerad eller publicerad.

STEG 5

Testupplägg och beslutskriterier

Testet ska ge ett beslut, inte bara allmän feedback. Jag testar därför prototypen med tydliga uppgifter, observationer och preliminära trösklar som uppdragsägaren godkänner före genomförandet.

Deltagare och metod

Perspektiv	Föreslaget urval	Bidrag
Alla medarbetare	Minst två representanter	Prövar grundnivåns språk, vardagssituation och säkra första steg.
Aktiva AI-användare	Minst två representanter	Prövar riskkontroll, dokumentation och mänsklig kontroll.
Beslutsfattare	Minst två representanter	Prövar beslutsunderlag, villkor, stopp och uppföljning.
Sakgranskning	Juridik, dataskydd och informationssäkerhet	Verifierar regler, undantag, interna styrdokument och språk.

Testsekvens

1. Ge en kort kontext utan att undervisa deltagaren om lösningen.
2. Låt deltagaren lösa scenariot och använda arbetsstödet medan observatören noterar val, frågor och stopp.
3. Byt en central detalj och pröva om principen kan överföras.
4. Samla en kort intervju om relevans, tydlighet och situationer som saknas.
5. Sammanställ blockerande fel, mönster och rekommenderat beslut.

Preliminära acceptanskriterier

Kriterium	Preliminär tröskel	Beslutssignal
Korrekt första steg	Minst 5 av 6 och representation från alla tre grupper	Under tröskeln betyder ändra.
Överföring	Minst 5 av 6 klarar variationen	Svag överföring betyder omdesign.
Arbetsstöd	Minst 5 av 6 hittar och använder rätt del	Sökproblem betyder förenkla.
Sakinnehåll	Inga blockerande sakfel	Blockerande fel betyder stopp.

Trösklarna är ett förslag för ett litet formativt test. De är inte statistiska effektmått och ska inte generaliseras till hela målgruppen.

STEG 6

Uppföljning ansvar och nästa beslut

Ett godkänt prototyptest är inte bevis för verksamhetseffekt. Före lansering behöver uppdragsägaren fastställa baseline, ansvar och mätfönster.

Mätning nära arbetet

Nivå	Indikator	Tidpunkt och källa
VETA	Känner igen principen och kan förklara vad som ändrats	I prototyp och direkt efter genomförande
GÖRA	Väljer och genomför rätt mikrohandlingar med tillåtet stöd	I scenario samt observation eller kvalitetssäkring i arbetet
UPPNÅ	Relevant kvalitetsmått eller avvikelse utvecklas i önskad riktning	Efter ett verksamhetsmässigt rimligt tidsfönster

Ansvar före produktion

Ansvar	Behöver vara tydligt
Sakinnehåll	Artikel 4, riskklassificering, förbjudna tillämpningar, transparens, GDPR och informationssäkerhet är verifierade.
Pedagogik	Tre nivåer, scenarier, minst tio frågor per utbildning, 80 procent och omprov är godkända.
Teknik	SCORM 1.2, LMS-import, statusrapportering, tangentbordsnavigering och textning är testade.
Förvaltning	Kursbeskrivningar, frågebänk, administratörsguide, versionshistorik och ändringstriggers är överlämnade.

Kritisk granskning

Rekommendation ÄNDRA före full produktion. Annonser ger en tydlig leveransbild men inte kundens AI-system, policyer, verksamhetsexempel, LMS-konfiguration eller grafiska manual. Dessa behöver verifieras innan manus och SCORM-paket läses.

Nästa beslut

GO för en begränsad prototyp- och testcykel. STOPP för full produktion tills följande är verifierat:

- godkänt juridiskt kärninnehåll och kundspecifika verksamhetsexempel
- SCORM 1.2- och LMS-test, WCAG 2.1 AA samt godkända testkriterier
- ansvar för innehåll, effekt, teknik och framtida uppdatering